

Poznaj Chtelnicu, obec bohatej histórie a prírodných krás - náučno-historický chodník obce

Kraj:	Trnavský
Okres:	Piešťany
Geomorfologické jednotky:	Podunajská pahorkatina a Malé Karpaty
Geologické jednotky:	neogénna panva a jadrové pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Chtelnica, námestie
Východisko:	Chtelnica, námestie
Trasa:	Chtelnica: intravilánom obce okolo pamiatok
Dĺžka, prevýšenie:	?
Čas prechodu:	?
Počet zastávok:	11
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Chtelnica, Nám. 1. mája 495/52, 922 05 Chtelnica; Kaštieľ Chtelnica, Družstevná 694/20, 922 05 Chtelnica, tel. 0903 919 220

Poznámky: (1) Náučný chodník nie je vyznačený v teréne. (2) Na väčšine zastávok je viac informačných panelov.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre vlastivednú vychádzku.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Chtelnica. Obec na okraji Podunajskej pahorkatiny pri vyústení doliny Chtelničky v severnej časti Malých Karpát západne od Piešťan. Prvá písomná zmienka je z rokov 1208 - 1209. Väčšina obyvateľov sa živila poľnohospodárstvom, udeľované privilégia zemepanského mestečka ležiaceho v blízkosti Českej cesty napomáhali rozvoju remesiel a obchodu. Od začiatku 17. storočia sa zvyšoval podiel miestneho vinohradníctva na severnom okraji malokarptskej vinohradníckej oblasti. Medzi výsady patrilo aj mýtné právo, keďže sa nachádzalo na rozhraní dvoch žúp - Bratislavskej a Nitrianskej. Z remeselníkov vynikali krajčíri, hrnčiari a džbánkari (aj habánski). Pôvodne gotický kostol sv. Jána Krstiteľa z 14./15. storočia na návrší na hornom konci obce je najstaršou z viacerých národných kultúrnych pamiatok obce, ktorými sú tiež napr. komplex kaštieľa s parkom, kostol Najsvätejšej Trojice z roku 1801. Medzi najvýznamnejšie zdroje príjmov miestnych zemepánov patrili mlyny - v 17. - 18. storočí ich tu pracovalo najmenej šesť. Zvláštnosťou je lokalizácia (s nejasným dôvodom) župnej nemocnice v rokoch 1826 - 1834, prvej svojho druhu v Nitrianskej župe, pre ktorú v strede dnešného námestia postavili novú budovu, ktorá stojí doteraz. Chotár obce je bohatý na stavebné suroviny, najmä hlinu (tehelňa), piesok a kameň, ktoré sa tu ťažili oddávna.

Kaštieľ v Chtelnici. Pôvodne renesančný kaštieľ z konca 15. storočia, ohradným múrom a anglickým parkom s jazierkom, alegorickými sochami a rokokovými pavilónmi. Bol vo vlastníctve Erdődyovcov a stal sa centrom dobrovodského panstva. V roku 1769 prešiel rozsiahlou rekonštrukciou, keď bol zmenený na barokový a táto podoba sa zachovala dodnes. V polovici 19. storočia panstvo prevzali Pálffyovci a kaštieľ sa stal ich letným sídlom. Noví majitelia upravili okolie a tak vznikol anglický park so vzácnymi cudzokrajnými drevinami, zdobenými sochami, skleník so vzácnymi kvetmi, oranžéria a promenáda. Jednotlivé prvky areálu kaštieľa a parku sú národnými kultúrnymi pamiatkami. Vlastníkom kaštieľa so štyrmi príľahlými pavilónmi je Obec Chtelnica, ktorá ho využíva ako kultúrny priestor pre rôzne formy umenia. V pivničných priestoroch sa nachádza Regionálne múzeum Chtelnica, ktoré spravuje viaceré zbierky. V severnom pavilóne vznikla Malokarpatská galéria.

Chtelnická dolina. Dolina riečky Chtelničky nad obcou Chtelnica v Malých Karpatoch, súčasť Dobrovodského krasu - jednej z ôsmich malokarpatských krasových oblastí. V jeho chtelnickej časti sú hojné škrapy, závrty i nevelké jaskyne. Na lokalite Chtelnické Uhliská speleológovia sondovaním dosiahli značné hĺbky - objavili závrť s podzemným systémom s celkovou hĺbkou až 40 m (Tmavý závrť, Jaskyňa C18 („Osemnástka“)). V závere doliny, pri vyvieračke Výtok - prameni Chtelničky -, je rekreačná oblasť (Mier a Vítek), staršia menšia vodná nádrž, kúpalisko, bývalý Pálffyovský lovecký kaštieľ Vittek z roku 1899. Nižšie v doline, na sútoku Chtelničky a Bukovinského potoka, bola v roku

1995 vybudovaná vodná nádrž Chtelnica pre zavlažovanie i chov rýb. Približne 1 km od jej priehradného múru v záreze cesty a v strmom ľavom zalesnenom svahu doliny (masív Černík) hneď nad cestou je nálezisko skamenelín mnohých druhov amonitov (asi 39), ulitníkov, lastúrníkov, ramenonožcov a dierkavcov. Vďaka nim sú horniny – krinoidové vápence, zelené piesčité ílovice a sivé piesčité vápence – datované do obdobia spodnej jury (liasu) chočskej jednotky.

Prírodná rezervácia Pod Holým vrchom. Chránené územie na severovýchodnom nezalesnenom svahu Holého vrchu na okraji Malých Karpát nad Dolným Lopašovom vyhlásené v roku 1988 na ochranu sucho- a teplomilnej vegetácie s chránenými a ohrozenými druhmi. Územie predstavuje jednu z mála lokalít s masovým výskytom hlaváčika jarného v CHKO Malé Karpaty.

Podunajská pahorkatina. Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Iplľa (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Iplľa do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný – na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) – a mierne zvlnený až zvlnený – na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózo-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), prolúviálnych kuželoch pod úpäťami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarovaných) zníženín a (zalesnených) vyvýšenín a náhlými (pravouhlými) záломami riečnej siete. V dôsledku tejto pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov – dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černozezí a hnedozezí, patriacim k najúrodnejším pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejní tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka, Levice, Piešťany) dopĺňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Polný Kesov).

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Malé Karpaty. Chránené územie vyhlásené v roku 1976 v troch izolovaných areáloch na väčšine územia jadrového pohoria Malé Karpaty medzi Devínom a Novým Mestom nad Váhom na juhozápadnom Slovensku. Horské územie – väčšinou náhle sa dvíhajúce z oboch susediacich nížin – s nadmorskými výškami kulminujúcimi vrchom Záruby (768 m) nad Smolenicami budujú najmä žuly, vápence, kremence, fylity a amfibolity. Nachádza sa tu osem krasových oblastí s približne 300 jaskyňami, z ktorých je jediná sprístupnená so sprievodcom (Driny) a dve nevelké (Deravá skala a Veľká pec) sú verejnosti voľne prístupné. Podstatnú časť pokrývajú listnaté lesy s bukom, dubom či hrabom, na skeletnatých podložiach tiež jaseňom, javorom horským a lipou. Miestami sa vyskytuje nepôvodný gaštan jedlý, borovica čierna, teplo- a suchomilné travinnobylinné porasty, skalné a sutinové spoločenstvá, vzácne i rašeliniská a slatiny. Najvyššie časti najmä

na obalových a príkrovových štruktúrach ako aj krasové areály sú turisticky veľmi atraktívne a frekventované. V rámci oblasti leží takmer dvadsať rôzne veľkých území európskeho významu (najrozsiahlejšie sú: Devínske Karpaty, Homolské Karpaty, Kuchynská hornatina a Biele hory) a dva veľké areály z nej zaberá chránené vtáčie územie Malé Karpaty (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Historické a kultúrne pamiatky Chtelnice
2. Námestie - sochy a súsošia
3. Najstaršie osídlenie Chtelnice
4. História obce spojená s vojnami
5. Námestie - kúria (zemianska usadlosť)
6. Rímskokatolícky kostol Najsvätejšej trojice
7. Historická zvonica
8. CHKO Malé Karpaty
9. Kostol sv. Jána Krstiteľa
10. Chtelnické mlyny; Geografické pomery
11. Chtelnická flóra a fauna

Informačné panely v teréne nie sú číslované.

